

Проект ЗАКОН УКРАЇНИ

Про повернення культових будівель релігійним організаціям

[Проект Закону розроблений Державним комітетом України у справах національностей та релігій та оприлюднений у січні 2009 року]

Цей закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні засади повернення релігійним організаціям та їх правонаступникам будівель культового призначення у власність з метою відновлення порушених тоталітарною політикою колишнього Союзу РСР прав церков і релігійних організацій, яким належали ці будівлі до їх переходу у власність держави.

Стаття 1. Об'єкти повернення

1. Об'єктами, що підлягають поверненню згідно із цим Законом, є культові будівлі (споруди), їх комплекси (ансамблі), які були вилучені у релігійних організацій у державну власність, збереглися і можуть бути повернуті в натурі.

2. Під культовими будівлями у цьому Законі розуміються будівлі, спеціально призначені для задоволення релігійних потреб громадян (храми, монастирі, каплиці, дзвіниці, мечеті, мінарети, кенаси, синагоги, молитовні будинки тощо).

Під комплексами (ансамблями) культових будівель в цьому Законі розуміються топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою будівель, споруд, а також інших об'єктів, призначених для задоволення релігійних потреб громадян.

Не можуть бути визнані культовими будівлями приміщення, що пристосовані для проживання священнослужителів, будівлі духовних навчальних закладів, споруди соціальної сфери (притулки, недільні школи, лікарні тощо), якщо вони не є невід'ємною частиною культової будівлі і не знаходяться на земельній ділянці, необхідній для обслуговування цієї споруди.

3. Об'єкти, що підлягають поверненню згідно із цим Законом, та знаходяться в державній, комунальній, колективній або приватній власності, повертаються релігійній організації в натурі.

4. Культові будівлі (комплекси) в яких, на час розгляду питання про їх повернення, розташовані державні або комунальні навчальні заклади, заклади культури чи охорони

здоров'я, заклади для дітей-сиріт позбавлених батьківського піклування, державної, комунальної або колективної форм власності, повертаються релігійним організаціям після надання цим закладам інших приміщень для розміщення, що відповідають вимогам функціонування вказаних закладів.

5. Об'єкти історії, археології та культури можуть бути передані релігійній організації у власність з встановленням для цих об'єктів умов їх збереження, які визначаються відповідними письмовими зобов'язаннями. Відмова релігійної організації взяти такі зобов'язання є підставою для відмови у передачі їй відповідної культової будівлі (комплексу).

6. Не підлягають поверненню релігійним організаціям культові будівлі (комплекси), якщо вони є:

- визначними пам'ятками архітектури, відчуження або передача яких обмежується законодавчими актами України;
- придбаними за державні кошти;
- відчуженими релігійними організаціями.

У таких випадках культові будівлі, за рішенням власника, можуть передаватися релігійним організаціям у користування.

7. У разі, якщо культова будівля, яка раніше належала релігійній організації, до прийняття цього Закону була відчужена з державної чи комунальної у колективну чи приватну власність оплатно, за згодою власника цієї культової будівлі вона може бути повернута релігійній організації з наступною компенсацією її вартості з держбюджету або з передачею цьому власникові рівноцінної будівлі.

Якщо зазначений об'єкт було відчужено у колективну або приватну власність безоплатно, він підлягає поверненню релігійній організації без дотримання умов компенсації.

8. Набуття релігійною організацією права на земельну ділянку, на якій розташована культова будівля (комплекс), щодо якої відповідно до цього Закону прийнято рішення про повернення, здійснюється в порядку, передбаченому Земельним кодексом України.

Стаття 2. Суб'єкти, які мають право на повернення культових будівель

1. Право на повернення культових будівель (комплексів) мають релігійні організації, які документально підтвердили, що до моменту переходу цих будівель (комплексів) у власність держави, вони належали їм, або релігійним організаціям, правонаступниками яких вони є, на праві власності.

2. У випадку неможливості жодною з релігійних організацій документально підтвердити своє право, передбачене пунктом 1 цієї статті, на об'єкт, що підлягає поверненню згідно із цим Законом, під час розгляду питання про повернення культової будівлі (комплексу) може бути врахований принцип релігійного наступництва, за умови, що статут релігійної організації, яка звернулась з відповідним проханням, зареєстрований у встановленому порядку до 12 січня 1994 року.

3. Релігійне наступництво визначається на підставі:

- наступності віровчення, зафіксованого в письмових джерелах, що використовуються релігійною організацією;
- наступності дисциплінарних норм, що визначають релігійну діяльність;
- наступності структури управління об'єднанням віруючих.

4. Спір щодо правонаступництва на культові будівлі (комплекси), які збереглися, вирішується у суді.

Стаття 3. Порядок подання релігійними організаціями клопотань про повернення будівель

1. Клопотання про повернення культових будівель, що збереглися та перебувають у державній, комунальній, колективній або приватній власності, можуть подаватися до державного органу у справах релігій протягом одного року з дня введення в дію цього Закону. Після закінчення вказаного строку клопотання про повернення будівель не приймаються.

За наявності поважних причин пропуску зазначений строк може бути поновлений державним органом у справах релігій.

2. У клопотанні повинні бути зазначені:

- назва релігійної організації, її адреса, номер запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та банківські реквізити;
- культова будівля, щодо якої подається клопотання, його місцезнаходження;
- наявні відомості про її власника або користувача;
- причини та час втрати права власності;
- підстави відновлення або встановлення права власності та повернення культової будівлі;
- наявні відомості щодо встановлення правонаступництва;
- інші відомості на підтвердження обґрунтованості клопотання.

3. Документи та матеріали, необхідні для підтвердження права власності на будівлю культового призначення, що підлягає поверненню, видаються на запит релігійних організацій архівними та іншими державними та комунальними підприємствами, установами та організаціями безоплатно у місячний термін з дня отримання відповідного запиту.

4. Документи, які підтверджують обґрунтованість клопотання повинні бути подані до державного органу у справах релігій не пізніше двох місяців з дня подання клопотання.

5. Клопотання релігійних організацій підлягають розгляду Комісією з питань повернення культових будівель (далі - Комісія) яка створюється при обласних, Київській та Севастопольській міських радах, а в Автономній Республіці Крим – Уряді Республіки Крим.

6. Розрахунок компенсації, належної до виплати з держбюджету та кошторис будівництва або ремонту у випадку, передбаченому пунктом 7 статті 1 цього Закону, подається релігійною організацією, яка претендує на компенсацію, безпосередньо до Комісії.

7. Не можуть бути прийняті клопотання про повернення культових будівель від релігійних організацій, статuti яких не зареєстровані в Україні.

Стаття 4. Розгляд клопотань релігійних організацій про повернення культових будівель

1. Клопотання про повернення культової будівлі розглядає Комісія, яка утворюється обласними, міськими Київською та Севастопольською державними адміністраціями та Кабінетом Міністрів Автономної Республіки Крим, складається із представників державних органів уповноважених управляти державним майном, органів юстиції, органів самоврядування, органів охорони культурної спадщини та очолюється керівником відповідного відділу (управління) у справах релігій або керівником Комітету у справах релігій Автономної Республіки Крим.

2. Комісія розглядає всі подані клопотання в порядку їх надходження та готує висновок про доцільність або недоцільність прийняття рішення про повернення культової будівлі (комплексу) колишньому власнику або його правонаступнику.

3. Висновок Комісії повинен містити:

- відомості про релігійну організацію, яка звернулася із клопотанням про повернення будівлі;
- відомості про будівлю щодо якої надійшло клопотання;
- документальні підстави для повернення будівлі або вказівка на їх відсутність;
- реквізити одержувача, призначення вид та розмір компенсації у випадку, передбаченому пунктами 7 статті 1 цього Закону.

4. Релігійна організація, клопотання якої було предметом розгляду Комісії, у десятиденний термін після розгляду цього клопотання повідомляється про його результати шляхом надсилання копії висновку.

5. Релігійна організація, яка не погоджується із висновком Комісії, у місячний термін після їх одержання може звернутися до цієї ж Комісії із запереченнями, до яких додаються додаткові матеріали та обґрунтування, які не були подані та (чи) враховані при первинному розгляді.

6. Строк розгляду Комісією клопотання релігійної організації про повернення будівлі не повинен перевищувати одного року з моменту реєстрації клопотання державним органом у справах релігій.

7. Висновки Комісії враховуються при прийнятті державним органом у справах релігій рішення про повернення релігійній організації культової будівлі або про відмову в поверненні.

□

Стаття 5. Прийняття рішення про повернення культової будівлі □ релігійній організації

1. Рішення про повернення культової будівлі (комплексу) релігійній організації або про відмову в такому поверненні приймається державним органом у справах релігій з урахуванням висновків Комісії щодо кожної культової будівлі у строк, що не перевищує одного року з дня надходження висновку Комісії.

У спірних випадках орган, який приймає рішення, може направити клопотання з відповідними матеріалами щодо об'єкту повернення на вирішення Комісії з питань забезпечення прав релігійних організацій при Кабінеті Міністрів України.

2. У рішенні про повернення зазначається:

- повне найменування релігійної організації, що є одержувачем будівлі, її адреса, ідентифікаційний код та банківські реквізити;
- місцезнаходження культової будівлі та її характеристика;
- розмір грошової компенсації, або інша будівля (її місцезнаходження та характеристика), обрана власником як компенсаційний захід у випадку, передбаченому пунктом 7 статті 1 цього Закону;
- строк повернення культової будівлі.
- У рішенні про відмову в поверненні зазначається:
  - повне найменування релігійної організації, яка подала клопотання про повернення культової будівлі;
  - місцезнаходження культової будівлі та її характеристика;
  - підстави для відмови у поверненні культової будівлі.

3. Рішення про повернення культової будівлі є документом, що встановлює право власності на будівлю, яке підлягає реєстрації в органах технічної інвентаризації.

4. Строк повернення релігійній організації культових будівель, які на час звернення з клопотанням про їх повернення є вільними, або перебувають у користуванні релігійної організації, що звернулась із клопотанням, не може перевищувати одного року з дня прийняття державним органом у справах релігій рішення про повернення. В інших випадках строк повернення культових будівель встановлюється державним органом у справах релігій.

5. Рішення з питань повернення культових будівель може бути оскаржене до суду.

Стаття 6. Надання компенсації за культові будівлі

1. У випадку, передбаченому пунктом 7 статті 1 цього Закону держава надає компенсації власникам, яким будівлі були відчужені з державної або комунальної власності оплатно.

2. Надання компенсації може бути здійснено у такий спосіб:

- а) передача у власність обраної одержувачем компенсації будівлі;
- б) виплата грошової компенсації;
- в) надання допомоги в будівництві нової будівлі або у проведенні ремонту іншої.

Вибір способу надання компенсації здійснює одержувач компенсації.

Стаття 7. Порядок використання бюджетних коштів для здійснення компенсаційних виплат

1. Виплата грошових компенсацій власникам культових будівель здійснюється з державного бюджету України в межах суми, передбаченої на ці цілі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Передбачена в державному бюджеті на рік сума компенсації виплачується одержувачам компенсації в порядку черговості прийняття рішення про надання компенсації.

Стаття 8. Умови повернення будівель, що є історико-культурною цінністю

1. Релігійні організації, яким передано у власність культові будівлі, їх комплекси, які є пам'ятками культурної, архітектурної спадщини, забезпечують збереження і використання цих будівель з дотриманням вимог законодавства про охорону культурної спадщини.

2. Відповідальність за порушення правил охорони, використання та утримання об'єктів культурної спадщини несе релігійна організація, яка отримала цей об'єкт у власність.

Порушення релігійною організацією письмових зобов'язань щодо умов збереження

культової будівлі (комплексу), яку така організація отримала у порядку, передбаченому цим Законом, є підставою для примусового вилучення відповідної будівлі (комплексу) у такої релігійної організації та позбавлення її прав власності на цю будівлю (комплекс).

Стаття 9. Прикінцеві положення

1. Цей закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Внести до статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 25, ст. 283; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 30, ст. 418; 1993 р., № 26, ст. 277; 1994 р., № 13, ст. 66) такі зміни:

1) частину другу статті 17 викласти у такій редакції:

«Культові будівлі і майно, які становлять державну або комунальну власність та не підлягають поверненню релігійним організаціям у власність відповідно до спеціальних законів, передаються організаціями на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування за рішеннями обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в республіці Крим – Уряду Республіки Крим.

2) доповнити новою частиною такого змісту:

«культова будівля, що є державною, комунальною, колективною або приватною власністю може бути повернута релігійній організації або її правонаступнику у власність за рішенням державного органу у справах релігій на підставі Закону України «Про повернення культових будівель релігійним організаціям».

3. Внести до Бюджетного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 37-38, ст. 189; 2004 р., № 4, ст. 67, № 15, ст. 218, № 23, ст. 323; 2005 р., № 5, ст. 122, № 7-8, ст. 162, № 18-19, ст. 267; 2006 р., № 1, ст. 18, № 9, ст. 96, № 10-11, ст. 96) такі зміни:

1) статтю 87 доповнити пунктом 201 такого змісту:

«201) повернення культових будівель релігійним організаціям та їх правонаступникам».

4. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Закону:

1) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законів України у зв'язку з прийняттям цього Закону;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

3) прийняти нормативно-правові акти, що впливають із цього Закону.

Джерело: [Держкомнацрелігій](#)